

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Claudii Fleurii Abbatis Historia Ecclesiastica

Ab anno Christi 1735. usque ad annum 1737

Fleury, Claude

Augustæ Vindelicorum [u.a.], 1786

VD18 90119347

§. 33. Wertheimensis hujus versionis fata.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-67868](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-67868)

tum nunc pro dolor! ab illis mutati sumus, quod quid superest nisi mera Religionis larva? ipsa per tot hæreses, & blasphemias consumpta veritate ac vitæ substantia. Hi fructus sunt, & consequentiæ ex SS. Scripturarum lectione per ignorantes, improbosque Spiritus tentata.

Sæc. XVIII.
A. C. 1737.

§. XXXIII.

Wertheimensis versionis fata.

Quamprimum Auctor novam suam Pentateuchi versionem vulgaverat, ingens inter Protestantes altercatio ac tumultus oriebatur; Lipsienses hanc versionem additasque notas plurimum commendabant, eoquod Auctor Hebraïsmos paucioribus verbis Teutonicis scite expressisset, cum Originali textu miram harmoniam & hebraicos accentus sedulo observasset, hæcque versio ob idiomatis germani puritatem longe Lutheri versioni præstaret, carpebant tamen, quod cantica Moysis minus poeticum sonum præferrent, & vaticiniis de Christo non nihil roboris ademptum fuisse videretur. Wertheimenses quoque salutare Auctoris consilium ad astra ferebant, præcipue, cum in hac versione Divinæ veritates solidiori fundamento stabilirentur, &

S s 3 rigi-

Sæc. XVIII. rigidissimæ criseos leges exactissime ob
 A. C. 1737. servatæ, ac per innumeras pene dilu-
 cidationes ad veritatis cognitionem
 clarissimum lumen additum fuisset. Ita
 censebant hi. Longe aliter judicabant
 alii Protestantes, atque inter eos præ-
 cipue Joachim Langius Hallensis Pro-
 fessor, qui jam anno hujus sæculi
 gesimo quinto in suo *Philosophico Reli-
 gionis Illusore* (quo nomine verioris
 Auctorem honorabat) hujus verioris
 perversitatem detexit, ostenditque in
 prima ejus sectione, versorem nihil aliud
 pernicioso suo opere intendisse, quam
 totius Lutheranz Religionis fundamen-
 ta evertere, pro suo libitu quædam
 (ad imitationem Lutheri) addidisse,
 alia omisisse, immutasse, & verba ad
 ingenii sui imperium detorsisse. Hac
 potissimum arte usum fuisse in illis tex-
 tibus, in quibus de mysterio SS. Tri-
 nitatis, & de Christi Mediatoris mi-
 nere ageretur, & vaticinia in libris
 Moylis contenta de Christo & ejus Di-
 vinitate enervasse, ac Spiritum San-
 ctum penitus eliminasse: Præterea in
 versoris præfatione carpebat Langius
 falsam ipsius Regulam hermeneuti-
 cam, scilicet *primum Auctorem ex se ipso
 esse intelligendum, nec verborum suorum
 sensum a sequentibus scriptis esse haurien-
 dum*, proin juxta versorem Moylis li-
 bros

broſ non fore dilucidandos ex Prophe- Sæc. XVIII.
 tis & Apoſtoliſ. Inſuper ſugillabat Lan- A. C. 1737.
 giuſ, quod Auctoſ ſcripſiſſet, ſacram
 Scripturam apud Judæoſ nulliuſ ferme
 auctoſitatuſ fuiſſe, hancque nationem
 veritatuſ indagatiõnem neglexiſſe,
 & apud aliaſ Nationeſ adeo flocci ha-
 bitaſ fuiſſe S. Scripturaſ, ut Græci &
 Romani ante Evangelii prædicationem
 ſibi duntaxat quaſdam veritateſ ſtabi-
 liſſent, quaſ tamen cum Chriſtianæ
 Religioniſ fundamẽtiſ combinare non
 potuerint, & tandem Religioniſ Chri-
 ſtianæ incrementuſ rudis plebiſ ſtoli-
 ditati adſcribenduſ ſit, indeque fac-
 tum, ut hi ſeductoſeſ nova hæc dog-
 mata acceptare coacti fuerint, & fa-
 moſi illi Religioniſ Chriſtianæ Apolo-
 getæ ſufficientibuſ fundamẽtiſ carue-
 rint, hacque demum ratione hæc Re-
 ligio invaluerit. In quo plane Verſor
 Wertheimendiſ ſædioreſ blaſphemiaſ,
 quam olim Lucianuſ, contra Religio-
 nem Chriſtianam evomuit.

In altera ſectiõne Langiuſ demon-
 ſtratuſ iſtat, quod nova hæc verſio ex
 nova Mechanica Philoſophia profluxe-
 rit, eaque Auctoſem ad Religioniſ ir-
 riſionem induxerit, id ſat luculenter
 prodidiſſe Wertheimendiſem in ſua præ-
 ſatione, necnon in ejuſ annotatione ad

Sæc. XVIII Pharaonis obstinationem, quam ex or-
A. C. 1737 nium rerum nexu deduxit; inde vero
 infert Langius, quam ingens malum
 ac Religionis excidium ex hac Philo-
 sophia enascatur. Eadem occasione ve-
 hementer declamabat contra Carpe-
 vium Jenensem, qui tractatum de pi-
 ritate Personarum in Deo, ex solis rationis
 principii demonstrata conscripserat. Et
 super Academia Jenensis contra Wer-
 heimensem versionem edito prograti-
 te, cui titulus: *Meditatio natalitia exhibens breves in Pentateuchum Wertheimensem depravatam stricturas, & præcipuorum quorundam locorum de Messia vindicias*, necnon illam Oderus quoque Onoldius suo *sincero Pistopholio* impugnabant, præcipue eo nomine, quod Verfor Biblica miracula inter extraordinaria phœnomena, & singulares effectus numeret, & sacra Biblia & Prophetias pro Divinis libris ab Ethnicis non fuisse habitas, Patriarchas & Israelitas Davidis & Salomonis tempore non nisi stultos viros fuisse, & sine iudicio sacros libros recepisse, Græcos quidem & Romanos de Bibliis iudicando pares fuisse, rudem tamen plebem in sua incertitia studiose reliquisse, hacque ratione Bibliorum auctoritatem invaluisse adfereret.

Verum

Verum ad hæc objecta haud siluit Sæc. XVIII.
 Wertheimensis Verfor; quippe eodem A. C. 1737.
 anno die trigesima Octobris librum edi-
 dit, cui titulus: *Invicta intellectus &*
Religionis veritas contra Joachimum Lan-
gium defensa prænotatur: In hoc opere
 suam regulam propugnat, ostenditque
 quemlibet Auctorem ex suis propriis
 verbis intelligendum esse, secus vel
 non sincere scripsisset, vel nullatenus
 intelligi potuisset, si lectores pro intel-
 ligendo ejus libro alium tempore poste-
 riorem Auctorem expectare debuissent:
 perfectam versionem eam esse, in qua
 non verba sed verborum sensus & signi-
 ficatio exprimeretur, Philosophiam esse
 medium dilucidandæ S. Scripturæ,
 eoquod per Philosophiam ex certis notio-
 nibus certæ conclusiones fiant, & ha-
 rum connexio demonstrari possit, sic-
 que homines ad convincentem verita-
 tis cognitionem illiusque exercitium
 inducantur, hæcque sit emphasis Di-
 vinarum veritatum. Firmiter etiam
 insistit huic Wolfiano principio: *in toto*
Orbe unicum casum esse possibilem, quo res
ad effectum perveniri queat, rerumque pos-
sibilitatem nullatenus voluntati Divinæ sub-
jectam esse: ad Gen. 3. propugnat, quod
 si Messias & Diabolus inter se inimici-
 tias habuissent, necesse foret, eos
 prius fuisse amicos. Paulum ad Galat.

Sæc. XVIII. 3. v. 28. non alia de semine Abrahæ
 A. C. 1737. sensisse, quam Moysen: stellam ex Ja-
 cob fuisse Nabucadnezarum &c. Moysen
 juxta rudem suum stylium verbum
 usum fuisse, ex quibus Deo imperfec-
 tiones attribui videntur, v. g. descen-
 dere in terram, hominum corda ob-
 durare, minari sine effectu, irasci,
 pænitere &c. ex his autem ansam præ-
 beri, credendi, Deum non esse Aucto-
 rem S. Scripturæ, igitur ad præver-
 tendam hanc suspensionem se suas an-
 notationes, & clarum ejusmodi sen-
 sum exhibuisse, & mysteria claris ver-
 bis & Divinæ perfectioni ac veritati
 congruis explicasse, ac demum osten-
 disse, quod etsi Moyses de Christo va-
 ticinia protulisset, ea tamen ex ejus
 verbis eorumque sensu deduci non pos-
 se &c.

Attamen contra Wertheimensem
 hunc versorem insuper Abichtus Wit-
 tenbergensis calamum suum eodem an-
 no acuit, atque inter ejus errores nu-
 meravit. I. Quod cap. 1. asserat, Moy-
 sen c. 1. v. 16. in plurali juxta morem
 idololatrarum locutum fuisse, cum ta-
 men juratus Idololatriæ hostis fuisset.
 II. Quod perperam hæc verba: *reputa-
 tum est illi ad Justitiam c. 15. v. 16. ita
 verterit. Deus id accepit tanquam sua
 Religionis argumentum: in hac autem*
 ver-

versione fuisse secutum Socinianos, qui Sæc. XVIII.
 credunt: *obedientiam fidei a Deo accepta-
 ri. III. Quod nomen *Jehovæ* Gen. c. A. C. 1737.*

19. v. 24 seu *Domini*, male interpreta-
 tus fuisset per verbum *Angeli*, & Deum
 per aerem. IV. Quod hæc verba: *Bene-*
dicerentur in semine tuo &c. intellexerit de
 mera fortuna, & verbum *tuo* omiserit,
 & alia verba addiderit &c.

Præter hæc scripta insuper tam in con-
 futationem quam defensionem hujus
 versionis plusquam octoginta vulgaban-
 tur opuscula, inter quæ ceteris obser-
 vatu magis dignæ sunt ipsius Versoris
 vindiciæ contra Lipsienses Censores:
 Hi enim obiiciebant. I. Reverentiam
 verbo Dei debitam lædi, si pro libitu
 multa verba, ac integræ lineæ eidem
 intrudantur, variæ circumstantiæ fin-
 gantur, alia tanquam inutilia expun-
 gantur, ordo interturbetur, verba si-
 ne respectu ad textum originarium ad
 privatas phantasiæ ideas ideo tantum
 detorqueantur, quia rationabilis expo-
 sitio & eloquentiæ leges id deposcere
 viderentur, cum tamen nulli subdito sui
 Principis edicta ita immutare liceret.
 Verum ad hæc respondit Versor, Prin-
 cipis edictum, postquam fuit promul-
 gatum, esse originale, se autem tex-
 tum originarium nulla in re immu-
 tasse:

6æc. XVIII. tasse: ast addere potuisset, se duntaxat
 A.C. 1737. exemplum secutum fuisse Lutheri, qui
 insuperhabita reverentia Verbo Dei, &
 Ecclesiæ debita integros libros expun-
 xit, alia pro suo arbitrio addidit, alia
 abrasit &c. Proin hic versor pariter
 cum Luthero Lipsiensibus responderi
 potuisset: *Sic volo, sic jubeo &c.* Ob-
 ciebant. II. Quod ceteras omnes ver-
 siones contemnere voluerit, & præci-
 pue illam Lutheri, quæ tamen per du-
 centos annos a doctissimis Viris tan-
 quam Germanicæ eloquentiæ oracu-
 lum fuit maximi habita, præcipue ob
 singularem, qua Lutherus enituit,
 hebraici idiomatis peritiam. Hanc
 objectionem diluit Versor, ostendens
 doctissimos hosce Viros de vera elo-
 quentia plane nihil scire, ipsam
 que Lutherum, si nunc viveret, certa
 insulso hosce adultores irruram ces-
 lebrem quoque Danzium asserere solita-
 tum fuisse, quod Lutherus de lingua
 hebraica nec tantum quidem calluerit,
 ac minimus ex suis discipulis, qui se-
 mel hebraicæ grammaticæ lectionem
 frequentasset. III. Objectabant, quod
 Philosophiæ plus æquo tribuerit, cum
 tamen Philosophi suas veritates primo
 duntaxat Divinæ revelationi postpone-
 re, & postea vero illam omnino ex-
 cludere voluerint, hodie autem omni-

no deposcerent, ut divinum Verbum a Philosophia dijudicaretur. Ad hæc respondit Versor, se veritatem cognoscendi medium non aliud habere, quam rationem nostram, nec aliam regulam ea recte utendi se scire, quam quæ ex ipsa rei natura proflueret, & nisi hoc modo S. Scripturæ intelligerentur, necesse fore, ut omnes vel Enthusiastæ, vel sceptici fierent: His tamen subjungere potuisset, quod Lutherus, postquam pro recipiendo, discernendo ac intelligendo Verbo Dei judicium Ecclesiæ & traditiones respuit, ipse Verbum Dei privato suo suorumque sequacium fallibili judicio, rationi, & privato spiritui subjecerit, indeque ortæ fuerint tot Bibliorum versiones a Protestantibus concinnatæ, & ab aliis receptæ, ab aliis repudiatæ, adeo, ut Protestantes semper dubii hæreant, & nunquam infallibiliter certi esse possint, quænam versio sit legitima & incorruptum integrumque Dei Verbum contineret, cum id eis nec sit evidens, nec revelatum a Deo, nec a Spiritu interno, de quo nunquam certi esse possunt, quod sit Spiritus Sancti testimonium, & non potius dictamen proprium & Spiritus erroris. IV. Exprobrabant ei, quod hæc verba Gen. 1. v. 3. fiat lux, ita interpretatus sit, es iure
de

Sæc. XVIII.
A. C. 1737.

Sæc. XVIII.

A. C. 1737

de aber bald auf der Erde etwas helle,
wie es die göttliche Absicht erforderte, in
hac versione omne veitigium Divinae
omnipotentiae in his verbis: fiat lux
manifestatae eliminari, cum tamen in
S. Scripturis verba, utpote ab ipso Deo
dictata tamdiu sint retinenda, quam
æquivalentia haberi non possint, nullatenus
autem immutanda, si per talem
immutationem vel sensus, vel originis
lis textus emphasis depravatur. Hæc
Versor confutabat, respondendo, verba
in alienam linguam versa nunquam
esse æquivalentia sed vel nullum verum
sensum vel contrarium, & nexum
versum præferre: ita ergo rem esse
exponendam, ut tandem verus sensus
exprimatur, divinam vero omnipotentiam
nil aliud esse, quam facultatem
id efficiendi, quod vult, aut saxe intentioni
conforme est. V. Observabant, Versorem
duntaxat opus suum concinnasse pro doctis,
Deum tamen abs dubio sublimi stylo usum fore,
nisi suum Verbum etiam rudibus pro fidelium
norma dedisset. Ad hoc reposuit Versor,
Lutheri versionem rudibus nullatenus
esse accommodam, quid enim discerent
ex textibus. Gen. c. 49. v. 22. & Jud. 5. v. 11. ? de cetero certo se scire,
quamplurimos neglecta Lutheri versione suam cum jucunditate legere.

Por-

Porro in hac controversia id prorsus singulare est, quod Lutherani Prædicantes tanta rabie in novam hanc versionem debacchati sint, cum tamen ipsemet Lutherus unicuique S. Scripturas interpretandi libertatem sæpius concesserit, ac voluerit, ut Principes non prohiberent, quicquid alii velint docere aut credere, sive sit Evangelium, sive mendacium & alibi: si qui cavillari ac caussari velint, nos in nostro Psalterio a verbis longius recessisse, hi sibi solis sapiant, & nostrum Psalterium nobis intactum relinquunt: nos quoque prius nostrum Psalterium non immutamus, ut pateat, quomodo per versiones longius vel propius accedi valeat. Et rursus: intactam mihi relinquunt meam versionem, & faciat unusquisque, quicquid sibi placet. Hac libertate sibi a magno Legislatore Luthero concessa Laurentius Schmid in sua Werthei-Gründliche mensi Pentateuchi versione utebatur, Vorstel- jure ergo contra Prædicantes, qui eum lung der exagitabant, acerbe querebatur, quam- Strittig- feit über vis enim Protestantium Ecclesia circa die vorige quosdam fundamentales articulos se übersezung cum convenerit, nullibi tamen in suis symbolicis libris certam Bibliorum versionem præscripsit, nec ad aliquam sua membra adstrinxit, hinc ille, qui libertate a Luthero & libris symbolicis indulta hac in re utitur, schismatis ab hac Eccle-

Sæc. XVIII.
A. C. 1737.

Tom. 3.
Jan. Germ.
p. 120. An-
no 1555.

Luth. ad
Lect. in Ps.
tom. 5. Jan.
p. 164. an.
1557.

Gründliche
Vorstel-
lung der
Strittig-
feit über
die vorige
übersezung

Sæc. XVIII.
A. C. 1737

Ecclesia incusari nequit, donec Protestantes S. Scripturæ versionem, & literalem illius sensum determinaverint, ceterasque omnes interpretationes pro irritis declaraverint, imo & statuerint, se nullas, quæ a præscripta deviant, apud suos toleraturos: At hac ratione ipsimet inter se suam conscientiæ libertatem restringerent, & omnibus ejus membris privatam scripturæ sensum investigandi facultatem penitus interdicerent: inde vero sequeretur eorum fidem non ejusmodi inniti fundamentis, quæ post propriam discussionem pro veris olim agnovere, sed duntaxat in hominum auctoritate fundari, quam tamen criminationem Protestantes a se amoliri toto studio conantur. Sic tandem conscientiæ libertas ab ipsis Protestantibus penitus everteretur.

§. XXXIV.

*Hæc versio a variis Principibus
proscripta.*

Hucusque hac in causa utrinque strenue calamis decertatum, proicatum nihil, tandem res ad Principum tribunal delata, & quidem jam anno priori Borussiae Rex Wertheimensis hæc